

Міністерство освіти і науки України

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К. Д. УШИНСЬКОГО»

ЛОГВИНА СВІТЛАНА АНДРІЇВНА

УДК 378,147:811.111

**ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО АНГЛОМОВНОГО СЛОВНИКА МАЙБУТНІХ
ФІЛОЛОГІВ
ДЛЯ СПРИЙМАННЯ АВТЕНТИЧНОГО МОВЛЕННЯ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
МАРТИНОВА Раїса Юріївна,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського,
завідувач кафедри західних і східних мов
та методики їх навчання.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
БІГИЧ Оксана Борисівна,
Київський національний лінгвістичний університет, професор
кафедри методики
викладання іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
ДОБРОВОЛЬСЬКА Леся Станіславівна,
Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського,
доцент кафедри англійської філології.

Захист відбудеться «26» лютого 2014 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.04 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «25» січня 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

I. O. Татарина

РОБОТИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України до європейського освітнього простору передбачає володіння її громадянами англійською мовою як засобом міжнародного спілкування. Таке завдання іншомовної підготовки спеціалістів у різних галузях знань визначено Національною доктриною розвитку освіти в Україні у XXI столітті, Концепцією мовної освіти в Україні та Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Однак досягнення безперешкодного рівня використання іноземної мови для реалізації професійних знань значно ускладнюється через недостатній словниковий запас майбутніх спеціалістів. Саме тому увагу багатьох учених зосереджено на пошуку нових шляхів розширення словникового запасу студентів у процесі оволодіння англійською мовленнєвою діяльністю.

Методологічні основи засвоєння іншомовного матеріалу у світлі реалізації основних законів діалектики й провідних закономірностей дидактики розкрито в дослідженнях А. Агібалова, П. Алексєєва, І. Бім, В. Бухбіндера, Ю. Лещенко, В. Краєвського, Р. Мартинової, О. Миролюбова, О. Шамова. Висвітлено психологічні особливості сприймання, осмислення й запам'ятовування іншомовних лексичних одиниць у домовленнєвій (В. Зинченко, З. Фройд) і мовленнєвій (І. Зимня, О. Леонтєв, О. Смирнов, О. Соколов) практиці. Обґрунтовано правомірність розширення словникового запасу в процесах: читання (І. Берман, М. Вайсбурд, Г. Рогова, В. Плахотник, О. Тарнопольський, Г. Харлов), аудіювання (О. Бігіч, К. Бржозовська, Р. Вікович, О. Домбровський, Н. Єлухіна) і говоріння (Н. Гез, Ю. Кудряшов, Ю. Пассов, Л. Скалкін).

В сучасних зарубіжних дослідженнях наголошується на доцільності використання наочних засобів навчання: флеш-карток, кросвордів, діаграм, ребусів для засвоєння додаткової лексики в процесі ігрової діяльності (I. Beck, M. McKeown, I. Nation, J. Richards); на розширенні меж словникового запасу студентів шляхом вивчення синонімів і антонімів раніше засвоєної лексики, а також утворення асоціативних зв'язків між словами (B. Seal, S. Thornbury, A. Vermeer).

Однак, незважаючи на широку базу досліджень, проблема оволодіння студентами достатнім арсеналом іншомовних лексичних засобів для безперешкодної комунікації остаточно не вирішена. Наявні проблеми обмеженого іншомовного словникового запасу майбутніх філологів обумовлені несформованістю в них потенційного іншомовного словника, тобто такого лінгвістичного інструменту, який дозволяє самостійно семантизувати незнайому лексику і тим самим сприймати на слух автентичне мовлення.

Питання, пов'язані зі створенням потенційного словника й удосконаленням процесів його формування, досліджувалися в низці робіт вітчизняних і зарубіжних педагогів. Так, Р. Міньяр-Белоручев, О. Тарнопольський акцентували увагу на контексті як на основному

способі самостійної семантизації лексики. М. Арапов, Є. Розанов визначили склад потенційного словника й пропонували розширення його меж за рахунок архаїзмів, історизмів, менш вживаних реалій і неологізмів; однак вони ототожнювали поняття «потенційний» і «пасивний» словники. М. Колкова, І. Михайлова, Г. Нізамов, М. Носкова досліджували багатозначність як джерело потенційного словника. І. Колесник, Н. Мокрієва, А. Шапкіна вдосконалювали структуру потенційного словника, взявши за основу семантичну виводимість слів. М. Безденежних, Б. Гінзбург наголошували на необхідності застосування суфіксального словотвору з метою розширення словникового запасу учнів. О. Рижкова вивчала можливості конвертованих утворень як опори при розумінні текстів для читання, акцентуючи увагу на типології слів, утворених шляхом конверсії.

Словниковий запас загалом і потенційний словник зокрема – це динамічне явище, тобто змінний чинник, поліпшення якого ніколи не може дійти кінця, адже період його вдосконалення продовжується все життя людини. Наявні у сучасній методиці навчання іноземних мов шляхи розширення словникового запасу студентів за рахунок формування потенційного словника не вичерпують усіх можливостей і потреб його реального активного застосування. Цей факт свідчить, що існує протиріччя між мовленнєвою інтенцією мовця та лінгвістичними можливостями її реалізації. Спроби розв'язати це протиріччя зумовили вибір теми дослідження «Формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів «Теорія та практика інтегрованого навчання іноземних мов в середніх і вищих навчальних закладах України» (державний реєстраційний номер 0109U000201), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дослідження затверджено Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 7 від 24.02.2011 р.) і заочно узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 4 від 26.04.2011 р.).

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення.

Завдання дослідження:

1. Уточнити сутність поняття «потенційний англомовний словник майбутніх філологів» та дослідити методи його формування у педагогічній теорії та практиці.

2. Визначити лінгвозмістову характеристику повідомлень засобів масової інформації як джерела формування потенційного словника.

3. Встановити психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ; виявити лінгвістичні труднощі, що виникають в процесі аудіювання, й окреслити шляхи їх подолання.

4. Обґрунтувати структуру формування потенційного англомовного словника й подати її у формі лінгводидактичної моделі.

5. Розробити систему вправ з формування потенційного англомовного словника на основі сприймання новинних повідомлень і перевірити її ефективність за визначеними критеріями.

Гіпотеза експериментального дослідження полягає в тому, що формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів відбуватиметься успішно, якщо: включити у його склад номінативну, деривативну й ідіомативну лексику, яку вивчали раніше та яка сприймалася з автентичного аудіо мовлення; засвоювати всі види лексики в три етапи: на першому (лінгвокомунікативному) – шляхом набуття знань окремих лексичних одиниць та формування навичок їх вживання в словосполученнях і реченнях, а також у процесі розвитку лінгвістичних умінь сприймання на слух коротких повідомлень ЗМІ; на другому (умовно-комунікативному) – шляхом розвитку умовно-комунікативних умінь сприймати, передавати й обговорювати адаптовані автентичні аудіотексти, які містять лексику, що семантизується на основі мовної та контекстуальної здогадки; на третьому (реально-комунікативному) – шляхом розвитку реально-мовленнєвих умінь сприймати й інтерпретувати неадаптовані автентичні аудіотексти, які містять лексику, що семантизується на основі особистих лінгвістичних здібностей, розуміння обставин щойно отриманої аудіоінформації.

Об'єкт дослідження – процес навчання самостійного розширення англомовного словникового запасу майбутніх філологів для сприймання автентичних повідомлень ЗМІ.

Предмет дослідження – методика формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичних повідомлень ЗМІ.

Методи дослідження. З метою визначення понятійно-категоріального апарату, характеристики існуючих методів формування потенційного англомовного словника використано метод аналізу, узагальнення і систематизації психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних досліджень, а також нормативних документів. Для з'ясування лінгвосемантичного змісту повідомлень ЗМІ застосовано метод лінгвокогнітивного, дефініційного, дистрибутивного й зіставного аналізу лексики. Для характеристики психологічних особливостей сприймання на слух іншомовних повідомлень задіяно методи аналізу й синтезу звукового складу слів, диференціації значення слова та декодування

мовних одиниць, що виголошуються в зв'язне мовлення. Для виявлення труднощів, що виникають під час аудіювання англомовних повідомлень ЗМІ¹, використано метод тестування. Для обґрунтування дидактично раціональної методики формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів застосовано метод педагогічного моделювання. Для розробки системи вправ з формування потенційного англомовного словника вжито методи систематизації та класифікації матеріалу що вивчається, а також методи логіко-дидактичного взаємозв'язку педагогічних дій. Перевірку ефективності розробленої методики формування англомовного потенційного словника майбутніх філологів здійснено методом педагогічного експерименту. Для перевірки достовірності одержаних результатів, якісного й кількісного аналізу даних експерименту застосовано методи статистичної обробки результатів дослідження.

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, Євпаторійського інституту соціальних наук Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет», Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Загалом в експерименті взяли участь 260 студенти, зокрема в основному експерименті 162 студенти.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше науково обґрунтовано та розроблено методику формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення. Уточнено сутність поняття «потенційний англомовний словник майбутніх філологів» у результаті чого встановлено, що він: містить номінативну, деривативну й ідіомативну групи слів; ґрунтується на незнайомих лексичних одиницях, які самостійно семантизуються на основі знань правил словотворення, мовної та контекстуальної здогадки, а також на основі особистих лінгвістичних здібностей розуміння обставин щойно сприйнятої на слух англомовної інформації; досліджено методи його формування у педагогічній теорії та практиці; виявлено переваги й недоліки існуючих методів. Визначено лінгвозмістову характеристику повідомлень ЗМІ як джерела формування потенційного англомовного словника; встановлено психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ для встановлення можливостей компресії внутрішнього мовлення шляхом нівелювання лінгвістичних труднощів; виявлено лінгвістичні труднощі, що виникають в процесі аудіювання й окреслено шляхи їх подолання. Обґрунтовано й спроектовано лінгводидактичну модель формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення, що обіймає три етапи: лінгво-комунікативний, умовно-комунікативний, реально-комунікативний; розроблено критерії (конструктивний, інтроспективний, креативний) оцінювання рівня сформованості

¹ повідомлення засобів масової інформації далі повідомлення ЗМІ.

потенційного англomовного словника майбутніх філологів. Уточнено структуру потенційного англomовного словника майбутніх філологів. Подальшого розвитку набули: теорія засвоєння іншомовного матеріалу, методична концепція самостійного розширення англomовного словникового запасу студентів вищих навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці спецкурса з навчання аудіюванню публіцистичних текстів студентів четвертих курсів філологічних спеціальностей, а також навчального посібника «Практичний курс формування потенційного англomовного словника у студентів філологічних спеціальностей педагогічних університетів: у 4-х частинах: Ч. 1. Політика; Ч. 2. Економіка; Ч. 3. Світські хроніки; Ч. 4. Світові катаклізми».

Результати дослідження можуть бути використані під час викладання фахових дисциплін, що забезпечують мовну підготовку студентів філологічних спеціальностей: “Стилістика англійської мови”, “Лексикологія англійської мови”, “Практика усного та писемного мовлення”, “Методика викладання іноземних мов у вищій школі”, а також при складанні робочих програм і розробці навчальних посібників для студентів-філологів.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес вищих навчальних закладів: Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 01/369 від 22.03.2011 р.); Євпаторійського інституту соціальних наук Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (акт про впровадження № 126 від 28.03.2011 р.); Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (акт про впровадження № 402.06.07/850 від 30.03.2011 р.); Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 733 від 29.03.2011 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень, використанням системи методів дослідження, адекватних об’єкту, предмету, меті та завданням; підтверджено експериментальною перевіркою розробленої методики, якісним і кількісним аналізом експериментальних даних із застосуванням методів математичної статистики.

Апробацію результатів дослідження здійснено на *міжнародних*: «Вища школа України: національні пріоритети і європейські орієнтири» (Черкаси, 2010), «Англійська мова в контексті сучасних наукових парадигм» (Херсон, 2010) і *всеукраїнських*: «Комунікативно-когнітивний підхід до викладання філологічних та психолого-педагогічних дисциплін» (Євпаторія, 2011); «Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі» (Київ, 2012), «Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі» (Мукачево, 2013) науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні положення й результати дисертації відображено в 13 публікаціях автора, з яких 6 - у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 4 – у наукових збірниках і тезах доповідей, 2 – у виданнях навчально-методичного характеру, рекомендованих для студентів філологів вищих навчальних закладів (у співавторстві).

Особистий внесок здобувача в працях у співавторстві полягає у розробці системи вправ з формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів на основі автентичних новинних матеріалів світових телеканалів.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації викладено на 196 сторінках. Робота містить 5 рисунків, 12 таблиць, 2 схеми, що обіймають 7 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 277 найменувань (з них 31 іноземними мовами), що охоплює 23 сторінки. Додатки викладено на 87 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість одержаних результатів; подано відомості щодо апробації й упровадження основних положень дисертації.

У **першому розділі** «Теоретичні засади формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення» уточнено сутність поняття «потенційний англомовний словник майбутніх філологів», досліджено методи його формування; визначено лінгвозмістову характеристику повідомлень ЗМІ як джерела формування потенційного англомовного словника; встановлено психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ та виявлено лінгвістичні труднощі, що виникають під час аудіювання.

На підставі вивчення методологічних основ засвоєння іншомовного матеріалу у світлі реалізації основних законів діалектики і провідних закономірностей дидактики, а також на основі психологічних особливостей сприймання, осмислення й запам'ятовування іншомовних лексичних одиниць у домовленнєвій і мовленнєвій практиці уточнено сутність поняття «потенційний англомовний словник майбутніх філологів», у результаті чого встановлено, що він містить такі групи слів: *номінативну*: нові слова, необхідні для професійно зорієнтованої мовленнєвої діяльності; *деривативну*: слова, похідні від лексики номінативної групи шляхом словотворення, словоскладання, конверсії, скорочення, ад'ективації, субстантивації, чергування звуків і перенесення наголосу в слові; *ідіомативну*:

слова нестандартної комбінації та ускладненої семантизації; ґрунтується на незнайомих лексичних одиницях англійської мови, які самостійно семантизуються на основі знань правил словотворення, мовної та контекстуальної здогадки, а також на основі особистих лінгвістичних здібностей розуміння обставин щойно отриманої англомовної інформації.

Проведено ретроспективний аналіз методів формування потенційного словника у вітчизняній і зарубіжній педагогіці, який засвідчив їх переваги та недоліки. Встановлено, що *переваги* полягають у: створенні навчальних моделей - зразків словотворення, які демонстрували структурно-семантичні утворення нових слів; розробці словників, що включають слова в різних граматичних формах; обґрунтуванні концепції варіативного словотворення; визначенні принципів відбору лексики для потенційного словника студентів різних спеціальностей; розробці диференціальних вправ для розвитку мовної та контекстуальної здогадки; аналізі лексико-семантичних варіантів визначення значення невідомих слів; *недоліками* є: відсутність обґрунтованої структури потенційного словника; недооцінка значущості цілеспрямованого засвоєння слів потенційного словника; відсутність вправ, спрямованих на засвоєння способів семантизації незнайомої лексики; недостатня увага до розвитку продуктивних умінь використання лексики потенційного словника; ототожнення методів формування потенційного і пасивного словників, що ускладнює формування навичок самостійної семантизації мовних явищ, які вживаються в різних видах мовленнєвої діяльності; недостатня активізація лексики потенційного словника для можливості її переходу в активний словниковий запас тих, кого навчають.

Визначено лінгвозмістову характеристику новинних повідомлень ЗМІ як джерела структурування потенційного англомовного словника. Вона полягає у поступовій заміні нормативної англійської мови, її експресивним еквівалентом, що є відображенням останніх тенденцій у розвитку сучасної англійської мови. Експресивність мовлення виражається у вживанні синонімічних повторень, гіпербол, метафор, епітетів, порівнянь, крилатих виразів, що значно поповнює ідіоматичну складову словника для повідомлень ЗМІ.

Встановлено психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ, якими є: аналіз і синтез звукового складу слова; співвіднесення комплексу звуків в значущі лексичні елементи, а потім їх об'єднання в смислові блоки, що вимовляються. Ці блоки створюються в мисленні людини на основі первинного зв'язку слова з ситуацією, до якої воно відноситься, а далі з реакцією, яку воно викликає; при цьому одне й друге має асоціативний або умовно-рефлекторний характер. Однак зіставлення значення слова з його формою це ще не мовлення в її справжньому прояві. Мовлення виникає тоді, коли зв'язок слова і його значення перестає бути умовно-рефлекторним або асоціативним, а стає смисловим, сигніфікативним. Під час сприймання повідомлень ЗМІ на слух інтенсифікується розумова активність студентів за

рахунок зіставлення відеоряду й аудіотексту, аналізу асоціацій, які виникають на підставі минулого досвіду, логічних умовиводів у межах смислового змісту, що, в свою чергу, стимулює мотивоване висловлювання.

У ході дослідження встановлено труднощі сприймання іншомовного мовлення на слух, що пов'язані з *умовами комунікації*, такими як: однократність пред'явлення інформації, незворотність, шумовий фон під час репортажу з місця подій; *розумінням смислового боку інформації*: логіки викладу, осмислення позиції автора, загальної ідеї повідомлення, формування свого ставлення до сприйнятої інформації; а також *лінгвістичними труднощами*, що охоплюють фонетичні, лексичні і граматичні аспекти. *Фонетичні труднощі передбачають*: погіршення якості звуків через швидкий темп мовлення новинних повідомлень; відсутність розчленування потоку мовлення та його паузування; змінювання вимови знайомих слів під впливом асимілятивних явищ; вплив індивідуальних голосових характеристик дикторів (тембр, тон, акцент, чистота вимови) на розуміння. *Лексичні труднощі включають*: наявність слів, що подібні за формою та звучанням, але різні за значенням (омоніми, пароніми, похідні та багатозначні слова); реалії (власні імена, географічні назви); скорочення; експресивна лексика (неологізми, ідіоми, прислів'я, приказки, алюзії, цитати); лексичні засоби виразності (метафори, епітети, гіперболи, гра слів); незнайома лексика; іноземні запозичення. *Граматичними труднощами є*: редуковані граматичні форми; нестандартні синтаксичні конструкції; порушення нормативного порядку слів у реченні.

Запропоновано шляхи подолання цих труднощів, які передбачають: наявність попереднього домовленнєвого етапу вивчення мовних явищ, притаманних аудіо мовленню ЗМІ; набуття досвіду сприймання навчальних текстів найбільш актуальної тематики з повідомлень ЗМІ, їх переказ та аналіз; сприймання автентичних текстів в послідовності зниження рівня їх адаптованості.

У **другому розділі** «Методика формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення» описано лінгводидактичні принципи формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів, спроектовано лінгводидактичну модель процесу формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення, представлено відповідну систему вправ на базі автентичних новинних матеріалів світових телеканалів.

Відповідно до теоретичних засад дослідження було спроектовано лінгводидактичну модель процесу формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення, яка складається з таких компонентів: етапи і цілі

навчання, елементи предмета і компоненти змісту навчання, методи навчання і контроль результатів навчання.

Лінгводидактична модель являє собою трьохетапний процес. Перший— лінгво-комунікативний етап спрямований на набуття знань номінативної, деривативної, ідіомативної лексики, характерної для повідомлень ЗМІ; формування навичок її вживання у словосполученнях та реченнях, а також розвиток вмінь сприймання на слух коротких навчальних аудіо повідомлень ЗМІ. Другий – умовно-комунікативний етап націлений на розвиток умінь сприймання на слух адаптованих автентичних аудіотекстів ЗМІ. Третій – реально-комунікативний етап спрямований на розвиток вмінь сприймання на слух неадаптованих автентичних новинних сюжетів, а також вмінь узагальненого і детального викладу прослуханої інформації в інтерпретованому вигляді.

Лінгво-комунікативний етап навчання здійснювався шляхом реалізації наступних цілей: ввести в потенційний англomовний словник студентів номінативну лексику в ізольованій формі; сформуванати навички семантизації номінативної лексики, яка звучить, у словосполученнях і реченнях; розвинути вміння семантизації та вживання номінативної лексики; навчити способам словотворення деривативної лексики від номінативної; сформуванати навички семантизації деривативної лексики, яка звучить; розвинути вміння семантизації та вживання деривативної лексики; ввести в потенційний англomовний словник студентів ідіомативну лексику в ізольованій формі; сформуванати навички семантизації ідіомативної лексики, що звучить, у складі словосполучень і речень; розвинути вміння семантизації й уживання ідіомативної лексики. Зазначені цілі досягалися шляхом реалізації відповідних до них компонентів змісту навчання, а саме: *знаннями*: ізольованої номінативної лексики; правилами словотвору деривативної лексики; ізольованої ідіомативної лексики; *навичками*: семантизації та вживання номінативної лексики у словосполученнях та реченнях; утворення деривативної лексики, її семантизації та вживання у словосполученнях і реченнях; семантизації та вживання ідіомативної лексики у словосполученнях і реченнях; *передмовленнєвими вміннями* семантизації та вживання номінативної, деривативної та ідіомативної лексики у навчальних мікротекстах.

Умовно-комунікативний етап навчання здійснювався шляхом реалізації наступних цілей: навчити розуміти почуте; навчити переказувати почуте; навчити обговорювати почуте. Зазначені цілі досягалися шляхом реалізації відповідних до них компонентів змісту навчання, а саме: *умовно-мовленнєвими вміннями* розуміти аудіотекст 30% адаптованості; переказувати аудіотекст 20% адаптованості; обговорювати аудіотекст 10% адаптованості.

Реально-комунікативний етап навчання здійснювався шляхом реалізації наступних цілей: навчити: розуміти почуте; резюмувати почуте; детально викладати почуте; інтерпретувати

почуте. Зазначені цілі досягалися шляхом реалізації відповідних до них компонентів змісту навчання, а саме: *реально-мовленнєвими уміннями* розуміти автентичний аудіотекст; резюмувати автентичний аудіотекст; детально викладати автентичний аудіотекст; інтерпретувати автентичний аудіотекст.

Досягненню цілей кожного з трьох етапів навчання сприяло виконання відповідних до них трьох блоків вправ. Щодо реалізації цілей *першого етапу*, це були вправи на набуття знань номінативної, деривативної й ідіомативної лексики, формування мовних та мовленнєвих навичок вживання такої лексики та контролю якості її сприймання в навчальному тексті.

Представимо приклади вправ **першого блоку**.

Вправа 1. Тип: мовна, групова, рецептивна. Мета: набути знання номінативної лексики тематичної спрямованості ЗМІ. Інструкція. Прочитайте слова самостійно, потім за викладачем. Закрийте ліву частину і перекладіть. 1) refuted [rɪ'fju:tɪd] - спростований, помилковий, 2) rigged [rɪgd] - шахрайський; маніпульований, 3) on the ground - на місті, 4) turn-out - явка, випуск, 5) dismiss [dɪs'mɪs] – заперечувати, 6) harangue [hɪ'gæŋ] - вимовляти публічну агресивну промову, 7) hard-line [hɑ:d'laɪn] – той, хто дотримується жорсткої лінії; непоступливий, безкомпромісний, 8) call for - вимагати.

Вправа 2. Тип: мовна, групова, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити трансформувати лексику номінативної групи у деривативну. Інструкція. Прочитайте речення, розкриваючи лапки; утворить відповідні деривати від слів номінативної групи.

1. When you (спростовувати) an argument, you respond to it, you argue against it. 2. I intend to present Kant's (спростовування) of the ontological argument as confronted by Hegel's critique of Kant's (спростування). 3. The current reform is doing nothing to (роззброювати) it. 4. The (ті, які викривають) thing is something I do for the sheer pleasure. 5. In most cases a (звільнення) is presumed to be unfair unless the employer can show that there were fair grounds for the dismissal.

Щодо реалізації цілей *другого етапу*, це були вправи на розвиток умінь сприймання на слух адаптованих автентичних аудіотекстів, заснованих на вивченій лексиці і правилах словотворення.

Наведемо приклад вправ **другого блоку**.

Вправа 1. Тип: умовно-мовленнєва, групова, рецептивна. Мета: навчити розуміти на слух частково адаптований текст ЗМІ (30% адаптованості). Інструкція: прослухайте навчальний текст і дайте відповіді на запитання: *Since the close of polling late Friday, and the hasty confirmation of Mahmoud Ahmedinejad's second term in office, protests have broken out across Iran. President Barack Obama is breaking his silence under disputed elections in Iran, he tiptoed around the refuted results but hoped the situation would be settled out on the ground in Iran.*²

² продовження тексту не представлено через обмежений обсяг автореферату).

1. What springs to mind when you hear the word ‘election’? 2. Are you concerned about what is happening in Iran? 3. What do you think of Mahmoud Ahmadinejad? 4. What three adjectives would you use to describe Iran? 5. Do you understand people who clash with police in the streets?

Щодо реалізації цілей *третього етапу*, це були вправи на розвиток умінь сприймання на слух неадаптованих автентичних новинних сюжетів, а також узагальненого і детального викладу прослуханої інформації в інтерпретованому вигляді.

Наведемо приклад вправ **третього блоку**.

Вправа 1. Тип: реально-мовленнєва, групова, продуктивна. Мета: навчити резюмуванню почутого неадаптованого тексту. Інструкція: прослухайте новинне повідомлення і дайте підсумкові відповіді на запитання: *But from the point of view of promoting more normal relations between the United States and Iran, avoiding a hard-line military conflict, and bringing stability to the region, the truth as to the more narrow question of whether the election was procedurally rigged may be relevant.*²

1. Who were the opponents in four-year-ago election? 2. Was the previous election supported by reformists? 3. Did western Press comprehensively highlight the 9th Presidential Elections? 4. Were the elections rigged according to the words of United States? 5. What are the relationships between the United States and Iran?

Після виконання завдань однієї теми студенти переходили до вивчення наступної, що здійснювалося за ідентичною методикою опрацювання навчального матеріалу, однак з обов’язковим використанням мовного і мовленнєвого матеріалу попередньої теми, який слугував базою для накопичення нових знань.

У **третьому розділі** «Експериментальна апробація розробленої методики формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення» описано підготовку та реалізацію педагогічного експерименту, встановлено критерії і показники оцінювання рівня сформованості потенційного англомовного словника майбутніх філологів, представлено результати дослідно-експериментальної роботи щодо формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів.

Експеримент проводився у три етапи: констатувальний, формувальний і прикінцевий і відбувався протягом 2007-2012 років. В основному експерименті брали участь 162 студенти 4-их курсів трьох вишів України, з яких було утворено експериментальні (далі ЕГ) та контрольні (далі КГ) групи. Тривалість експериментального навчання в кожній із виокремлених груп складала 2 семестри.

Оцінювання рівнів сформованості потенційного англомовного словника майбутніх філологів було проведене за такими критеріями і показниками: *конструктивний* із показниками: словотворчі уміння, рівень розвиненості яких залежить від якості та кількості

правильно утворених дериватів від слів номінативної групи; *інтроспективний* із показниками: аудитивні уміння, рівень розвиненості яких залежить від якості самостійної семантизації прослуханого повідомлення та вибір відповіді з трьох можливих, яка найбільше відповідає змісту новинного повідомлення; *креативний* із показниками: інтерпретаційні уміння, рівень розвиненості яких залежить від якості та кількості самостійно введеної, правильно оформленої в мовному відношенні інформації студентом на підставі почутого повідомлення та трьох ключових питань до кожного тексту. Для діагностики рівнів сформованості потенційного англомовного словника студентів було розроблено завдання на перевірку знань, навичок і вмінь за кожним з означених критеріїв та виокремлено рівні володіння певними уміннями за кожним критерієм (високий, достатній, середній та низький).

За одержаними результатами було виявлено, що на початку експерименту високий і достатній рівні володіння словотворчими уміннями за першим критерієм продемонстрували лише 23 % студентів, більшість респондентів (77 %) знаходилися на середньому і низькому рівнях. За другим критерієм лише 17 % студентів досягли високого рівня самостійної інтуїтивної семантизації новинних повідомлень ЗМІ, 36 % учасників експерименту продемонстрували достатній рівень володіння аудитивними уміннями; 47 % студентів знаходилися на середньому та низькому рівнях. Щодо проведення діагностичних зрізів за третім критерієм, то до них не залучалися студенти, які виявили середній і низький рівні володіння вищезазначеними уміннями, бо відтворювати почуте іноземною мовою (навіть з опорою на запитання) неможливо без його розуміння. Отже, у діагностичному зрізі за креативним критерієм брали участь лише 87 студентів (54% від загальної кількості респондентів), які володіли аудитивними вміннями. Результати діагностування засвідчили, що за третім критерієм високого рівня досягли 13%; достатній рівень було виявлено в 67% студентів. Середній та низький рівень було зафіксовано у 20% студентів.

Для перевірки доцільності застосування розробленої методики було проведено відбір учасників формульовального етапу експерименту шляхом відбору двох з чотирьох ЕГ, у яких результати виявилися найнижчими. Таким чином, до складу ЕГ входили студенти, які продемонстрували більш низький рівень знань за трьома критеріями, а до складу КГ – студенти з більш високим рівнем знань. Студенти ЕГ навчалися за експериментальною методикою; навчання студентів КГ відбувалося за традиційною методикою, що впроваджується у педагогічних ВНЗ України і представлена у підручниках з англійської мови для старших курсів факультетів іноземних мов, затверджених МОН України.

По закінченні формульовального етапу експерименту було проведено прикінцевий зріз з метою визначення рівня сформованості потенційного англомовного словника майбутніх

філологів для сприймання автентичного мовлення. Результати експериментальних зрізів наведено в таблиці.

Таблиця

Результати діагностичних зрізів виявлення рівнів сформованості потенційного англomовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення (у %)

критерії тип контролю	ЕГ			КГ		
	конструк- тивний	інтроспек- тивний	креатив- ний	конструк- тивний	інтроспек- тивний	креатив-ний
перед- експеримен- тальний зріз	63	57	54	58	51	45
після- експеримен- тальний зріз	80	71	67	64	51	45
відносний приріст	17	14	13	6	0	0

Як бачимо з таблиці, одержані в процесі експерименту дані засвідчили позитивні зміни в рівнях сформованості потенційного англomовного словника студентів ЕГ. Так, відносний приріст умінь за першим критерієм становив 17%, за другим критерієм 14%, за третім критерієм 13%. В КГ відносний приріст умінь за першим критерієм становив 6%, за другим і третім критеріями приросту умінь не було виявлено.

Надійність і вірогідність отриманих результатів дослідження підтверджена методами математичної статистики за критеріями Стюдента та Фішера. Результати експериментального дослідження довели ефективність розробленої методики формування

потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення і підтвердили правомірність висунутої гіпотези дослідження.

У **висновках** викладено результати дослідження, основні з них такі.

1. Визначено сутність потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення, який містить номінативну, деривативну й ідіомативну групи слів; ґрунтується на незнайомих лексичних одиницях, які самостійно семантизуються на основі знань правил словотворення, мовної та контекстуальної здогадки, а також на основі особистих лінгвістичних здібностей розуміння обставин щойно сприйнятої на слух англомовної інформації.

Проведено ретроспективний аналіз методів формування потенційного словника у вітчизняній і зарубіжній педагогіці, який засвідчив переваги та недоліки проаналізованих методів. Недоліками виявилися: відсутність обґрунтованої структури потенційного словника; недооцінка значущості цілеспрямованого засвоєння слів потенційного словника; відсутність вправ, спрямованих на засвоєння способів семантизації незнайомої лексики; недостатня увага до розвитку продуктивних вмінь використання лексики потенційного словника; ототожнення методів формування потенційного і пасивного словника, що ускладнювало формування навичок самостійної семантизації мовних явищ, що вживаються в різних видах мовленнєвої діяльності; недостатня активізація лексики потенційного словника для можливості її переходу в активний словниковий запас студентів.

2. Визначено лінгвозмістову характеристику новинних повідомлень ЗМІ як джерела структурування потенційного англомовного словника, яка полягає у поступовій заміні нормативної англійської мови її експресивним еквівалентом; вживанні синонімічних повторень, гіпербол, метафор, епітетів, порівнянь, крилатих виразів, що значно поповнює ідіоматичну складову словника; створенні нових повідомлень на основі стійких тематичних блоків, що розширює понятійно-подієвий і мовленнєво-культурознавчий світогляд студентів.

3. Встановлено психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ, якими є: аналіз і синтез звукового складу слова; співвіднесення комплексу звуків в значущі лексичні елементи, а потім їх об'єднання в смислові блоки, що вимовляються. Під час сприймання повідомлень ЗМІ на слух інтенсифікується розумова активність студентів за рахунок зіставлення відеоряду й аудіотексту, аналізу асоціацій, які виникають на підставі минулого досвіду, логічних умовиводів у межах смислового змісту, що, в свою чергу, стимулює мотивоване висловлювання.

Виявлено лінгвістичні особливості мовлення, що ускладнюють сприймання новинних повідомлень. *Фонетичні*: погіршення якості звуків через швидкий темп мовлення новинних повідомлень; відсутність розчленування потоку мовлення та його паузування; змінювання

вимови знайомих слів під впливом асимілятивних явищ; вплив індивідуальних голосових характеристик дикторів на розуміння. *Лексичні*: наявність слів, що подібні за формою та звучанням, але різні за значенням; реалії; скорочення; експресивна лексика; лексичні засоби виразності; незнайома лексика; іноземні запозичення. *Граматичні*: редуковані граматичні форми; нестандартні синтаксичні конструкції; порушення нормативного порядку слів у реченні. Запропоновано шляхи подолання цих труднощів шляхом: попереднього домовленнєвого етапу вивчення мовних явищ, притаманних аудіомовленню ЗМІ; набуття досвіду сприймання навчальних текстів найбільш актуальної тематики з повідомлень ЗМІ, їх переказ та аналіз; сприймання автентичних текстів в послідовності зниження рівня їх адаптованості.

4. Обґрунтовано і спроектовано лінгводидактичну модель, згідно з якою процес формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів відбувається за трьома етапами: *лінгво-комунікативний етап* спрямований на набуття знань номінативної, деривативної, ідіомативної лексики, характерної для повідомлень ЗМІ; формування навичок її вживання у словосполученнях та реченнях, а також розвиток вмінь сприймання на слух коротких навчальних аудіо повідомлень ЗМІ; *умовно-комунікативний етап* націлений на розвиток умінь сприймання на слух адаптованих автентичних аудіотекстів ЗМІ; *реально-комунікативний етап* спрямований на розвиток вмінь сприймання на слух неадапованих автентичних новинних сюжетів, а також вмінь узагальненого і детального викладу прослуханої інформації в інтерпретованому вигляді.

5. Досягненню цілей кожного з трьох етапів навчання сприяло виконання відповідних до них трьох блоків вправ. Щодо реалізації цілей першого етапу, це були вправи на набуття знань номінативної, деривативної й ідіомативної лексики, формування мовних та мовленнєвих навичок вживання такої лексики в навчальному тексті. Щодо реалізації цілей другого етапу, це були вправи на розвиток умінь сприймання на слух адаптованих автентичних аудіотекстів, заснованих на вивченій лексиці і правилах словотворення. Щодо реалізації цілей третього етапу, це були вправи на розвиток умінь сприймання на слух неадапованих автентичних новинних сюжетів, а також узагальненого і детального викладу прослуханої інформації в інтерпретованому вигляді.

Ефективність експериментальної методики формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення визначено за такими критеріями: *конструктивний* (словотворчі уміння); *інтроспективний* (аудитивні уміння, уміння самостійної семантизації); *креативний* (інтерпретаційні уміння).

Показником результативності навчання стало значне підвищення рівня сформованості потенційного англомовного словника студентів ЕГ порівняно зі студентами КГ. Так,

відносний приріст професійних знань респондентів після проведення експериментального навчання порівняно з констатувальним етапом становив за першим критерієм в ЕГ 17%, у КГ – 6%, за другим критерієм в ЕГ – 14%, в КГ приросту знань не відбулося; за третім критерієм в ЕГ – 13%, у студентів КГ позитивних зрушень не зафіксовано.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективу подальших наукових розробок вбачаємо в розробці методики формування потенційного словника студентів інших спеціальностей з урахуванням їхньої специфіки та інших іноземних мов.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Лобода С. А. Фразеологическая единица как объект изучения в газетном тексте / С. А. Лобода // Научный журнал «Культура народов Причерноморья». № 19. – Крым, 2001. – С. 88-93.

2. Логвіна С. А. До проблеми трактування поняття «іншомовний потенційний словник» / С. А. Логвіна // Вісник Черкаського університету. – Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 176. – С. 88–92.

3. Логвіна С. А. До питання виявлення та способів подолання лексичних труднощів, які виникають при слуховому сприйманні повідомлень ЗМІ / С. А. Логвіна // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип. LVI. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. – С. 189–193.

4. Логвіна С. А. Педагогічна модель процесу формування потенційного англomовного словника / С. А. Логвіна // Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. – Наука і Освіта / Педагогіка. – Одеса. – 2011. – № 5/CI. – С. 24–29.

5. Логвіна С. А. Дидактичні принципи формування потенційного англomовного словника студентів / С. А. Логвіна, Е. М. Сахно // Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. – Наука і Освіта / Педагогіка. – Одеса. – 2012. – № 1/CVII. – С. 32–35.

6. Логвина С. А. Психолінгвістические концепции процесса восприятия масс-медиа сообщений / С. А. Логвина // Инновации в науке / Гуманитарные науки. – Электронное специализированное издание. – Новосибирск. – 2013. – № 1. – С. 81-89. – Режим доступа : <http://sibac.info> и <http://elibrary.ru>

7. Логвіна С.А. До проблеми ідіомативного характеру мови ЗМІ / С. А. Логвіна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / гол. ред. Г. Терещук ; редкол.: Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон [та ін.]. – Тернопіль, 2013. – № 2. – С. 150–155.

8. Логвіна С. А. Синергія видів мовленнєвої діяльності у навчальному процесі [Електронний ресурс] / Світлана Андріївна Логвіна // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. / голов. ред. Діденко О. В. - 2013. - Вип. 5. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_5_17.pdf.

9. Логвіна С. А. Теоретичні засади формування іноземного потенційного словника студентів: вища школа: національні пріоритети і європейські орієнтири / С. А. Логвіна // Матеріали міжнародної науково-практ. конф. [«Вища школа: національні пріоритети і європейські орієнтири»], (29-30 квітня 2010 р.). – Черкаси, 2010. - С. 12-13.

10. Логвіна С. А. Реалізація дидактичних принципів у процесі формування потенційного англомовного словника студентів немовних вишів / С. А. Логвіна, Е. М. Сахно // Матеріали V Всеукраїнської науково-практ. конф. [«Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі»], (16 березня 2012 р.). – Київ, 2012. – С. 188-191.

11. Логвіна С.А. Критеріальний підхід до рівня сформованості потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення. / С. А. Логвіна // Матер. всеукр. наук. конф. з міжнар. участю [«Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі»], (23 листопада 2013 р.) (м. Мукачєво): у 2-х частинах. – Д. : Видавництво «Інновація», 2013. – ч. 2. – С. 109-113.

12. Логвина С. А. Практический курс формирования потенциального словаря для студентов филологических специальностей педагогических университетов в двух частях: «политика», «экономика» / Р. Ю. Мартынова, С. А. Логвина // – Одесса. - 2010. - 153 с.

13. Логвина С. А. Практический курс формирования потенциального словаря для студентов филологических специальностей педагогических университетов в двух частях: «светская хроника», «мировые катаклизмы» / Р. Ю. Мартынова, С. А. Логвина // – Одесса. - 2010. – 146 с.

АНОТАЦІЯ

Логвіна С. А. Формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». – Одеса, 2014.

Дисертацію присвячено формуванню потенційного англомовного словника майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення.

Встановлено, що потенційний англомовний словник майбутніх філологів для сприймання автентичного мовлення містить номінативну, деривативну й ідіомативну групи слів; ґрунтується на незнайомих лексичних одиницях, які самостійно семантизуються на основі знань правил словотворення, мовної та контекстуальної здогадки, а також на основі особистих лінгвістичних здібностей розуміння обставин щойно сприйнятої на слух англомовної інформації. Проаналізовано методи формування потенційного словника у педагогічній теорії та практиці, виявлено їх переваги та недоліки; визначено лінгвозмістовну характеристику повідомлень засобів масової інформації як джерела формування потенційного словника; встановлено психологічні особливості сприймання на слух повідомлень ЗМІ; виявлено лінгвістичні труднощі, що виникають в процесі аудіювання, й окреслено шляхи їх подолання. Спроековано лінгводидактичну модель формування потенційного англомовного словника майбутніх філологів та розроблено відповідну систему вправ, ефективність якої перевірено за визначеними критеріями.

Ключові слова: потенційний англомовний словник, новинні повідомлення ЗМІ, підготовка майбутніх філологів, номінативна лексика, деривативна лексика, ідіомативна лексика, аудіювання новинних повідомлень, лінгводидактична модель.

АННОТАЦІЯ

Логвина С. А. Формирование потенциального англоязычного словаря будущих филологов для восприятия аутентичной речи. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Государственное учреждение «Южноукраинский педагогический университет имени К. Д. Ушинского». - Одесса, 2014.

Диссертационное исследование посвящено проблеме формирования потенциального англоязычного словаря будущих филологов для восприятия аутентичной речи, а именно, сообщений СМИ ведущих мировых телеканалов. На основе анализа отечественной и зарубежной научной литературы дано определение понятия «потенциальный англоязычный словарь будущих филологов», которое содержит номинативную, деривативную и идиомативную группы слов; основывается на незнакомых лексических единицах, которые самостоятельно семантизируются на основе знаний правил словообразования, языковой и контекстуальной догадки, а также на основе личных лингвистических способностях понимания обстоятельств только что воспринятой на слух информации на английском языке. Проанализированы методы формирования потенциального словаря в педагогической теории и практике; выявлены их достоинства и недостатки. Недостатки состоят в: отсутствие

обоснованной структуры потенциального словаря; недооценка значимости целенаправленного усвоения слов потенциального словаря; отсутствие упражнений, направленных на усвоение способов семантизации незнакомой лексики; недостаточное внимание к развитию продуктивных умений использования лексики потенциального словаря; отождествление методов формирования потенциального и пассивного словаря, что усложняло формирование навыков самостоятельной семантизации языковых явлений, употребляемых в различных видах речевой деятельности.

В ходе работы определена лингвосмысловая характеристика СМИ сообщений как источника формирования потенциального словаря. Установлены психологические особенности формирования восприятия на слух сообщений СМИ. Выявлены лингвистические особенности речи, затрудняющие восприятие новостных сообщений. К фонетическим трудностям относятся: ухудшение качества звуков из-за быстрого темпа речи новостных сообщений, отсутствия расчленения потока речи и его паузации; изменения звучания знакомых слов под влиянием ассимилятивных явлений, влияния индивидуальных голосовых характеристик дикторов (тембр, тон, акцент, чистота произношения). К лексическим трудностям относятся: слова, сходные по форме и звучанию, но разные по значению; реалии; сокращения; экспрессивная лексика; лексические средства выразительности; незнакомая лексика; иностранные заимствования. К грамматическим трудностям относятся: редуцированные грамматические формы; нестандартные синтаксические конструкции; нарушение нормативного порядка слов в предложении. В работе предложены пути преодоления этих трудностей.

Разработана лингводидактическая модель формирования потенциального англоязычного словаря будущих филологов, которая включала три этапа обучения: лингво-коммуникативный, направленный на расширение лексических знаний и демонстрацию дидактической последовательности выполнения педагогических действий по обеспечению знаний, навыков и умений номинативной, деривативной, идиомативной лексики на языковом и коммуникативном уровнях, достаточных для прослушивания короткого учебного текста в пределах определенной тематики СМИ с последующим обсуждением; условно-коммуникативный, нацеленный на развитие умений восприятия на слух адаптированных аутентичных аудиотекстов СМИ; реально-коммуникативный, развивающий умение восприятия на слух неадаптированных аутентичных новостных сюжетов и умение обобщенного и детального изложения прослушанной информации в интерпретированном виде. Разработана соответствующая система упражнений, эффективность которой была проверена экспериментально в реальных учебных условиях с опорой на установленные критерии.

Ключевые слова: потенциальный англоязычный словарь, новостные сообщения СМИ, подготовка будущих филологов, номинативная лексика, деривативная лексика, идиомативная лексика, аудирование новостных сообщений, лингводидактическая модель.

RESUME

Logvina S. A. Formation of future philologists' potential English vocabulary for the authentic speech perception. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Speciality 13.00.02 – Theory and Methodology of Teaching: Germanic languages. – State Institution “South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinskiy”. – Odessa, 2014.

The thesis deals with the issue of forming future philologists' potential English vocabulary for the authentic speech perception. The notion "future philologists' potential vocabulary" is defined as the vocabulary which embraces nominative, derivative and idiomatic groups of words; is based on unknown lexical units that can be understood due to the learned rules of word formation, language and contextual supposition, and student's linguistic abilities of understanding authentic news media reports. Methods of potential English vocabulary formation have been analyzed, their advantages and disadvantages have been outlined. The psychological features of mass media information perception have been determined; the linguistic difficulties arising while listening to mass media reports have been highlighted and the ways of their overcoming have been suggested. The linguodidactic model of future philologists' potential English vocabulary formation has been elaborated. The corresponding system of exercises has been modelled and its effectiveness has been confirmed by means of the suggested criteria and evaluative indicators.

Key words: potential English vocabulary, news media reports, future philologists' training, nominative lexis, derivative lexis, idiomatic lexis, news listening, lingvodidactic model.

Підписано до друку 24.01.2014.
Формат 60x84 1/16 Умов.друк.арк 0,9.
Папір офсетний. Друк типографський.
Тираж 100 прим. Зам. 25
Видавець і виготовлювач
ЧП «издательство Еверест-принт»
м.Сімферополь, пр. Кирова 36
тел. (0652) 621-141